

УДК 639.3:619:616.99

Кравець С.І., аспірант*[©]*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького***ЕКТОПАРАЗИТИ СТАВОВИХ РИБ**

Проведено вивчення паразитологічної ситуації в рибницьких господарствах, які входять до складу ВАТ „Львівський обласний виробничий рибний комбінат”. Простежено розвиток основних захворювань, які реєстрували в даному господарстві.

Ключові слова: *крустацеози, ектопаразити, ендопаразити, короп.*

Хвороби риб і збитки, які вони завдають рибницьким господарствам є одним з найважливіших факторів, що стримують збільшення обсягу виробництва рибної продукції [1].

Інтенсифікація рибництва є одним з основних резервів підвищення показників вирощуваної товарної рибної продукції у водоймах України. Використання високих щільностей посадки на одиницю площі, годівля штучними кормами без належного контролю за екологічним і санітарним станом рибницьких водойм призводить до виникнення та розвитку інфекційних та інвазійних хвороб. При вирощуванні корошових риб значних збитків завдають ектопаразитарні захворювання, які погіршують фізіологічний стан риб. Внаслідок чого знижуються економічні показники господарської діяльності рибницьких підприємств, зменшується вихід риби від посадки на вирощування, погіршуються темпи її росту. Тому важливою ланкою в технології товарного рибництва є організація і проведення постійного контролю за станом риб, яких вирощують, і проведення своєчасних, профілактичних та лікувальних заходів. Вирощування фізіологічно повноцінної, здорової риби в належних санітарних умовах є запорука успішної діяльності рибницьких господарств [4,5].

На поширення інвазійних захворювань впливають екологічні (температура води, насичення її киснем, рівень рН, окиснювання) та біотехнологічні умови (щільність посадки, видове й вікове співвідношення риб). Важливу роль у поширенні цих хвороб відіграють паразитозні, які є джерелами інвазії, але клінічні ознаки хвороби у них не проявляються.

Інвазійні хвороби завдають рибництву значних збитків не лише від безпосередньої загибелі риби, а й за рахунок зниження продуктивності і вибракування товарної продукції та витрат на протиепізоотичні заходи [3,5].

Чисельність паразитів, небезпечних для здоров'я риб, залежить від багатьох причин: віку, маси хазяїна, його фізіологічного стану та факторів довкілля. Тому, для планування профілактики і заходів боротьби повинні бути

* Науковий керівник – к.б.н., доц. В.Й. Божик

© Кравець С.І., 2011

взяті до уваги всі згадані обставини, а також наявність, або відсутність клінічних ознак і відповідні епізоотичні дані.

Оцінка епізоотичного стану рибницьких господарств за кількістю збудників інвазійних хвороб - важлива практична, повсякденна проблема іхтіопатолога. Вирішення цього завдання має велике значення для розробки принципів профілактики в рибництві.

При плануванні протиепізоотичних заходів необхідно пам'ятати про окремі біологічні особливості риб, як водних організмів. Риби можуть існувати лише у водному середовищі і збудники, що викликають у них хвороби також водні організми, як правило не виживають довший час поза водоймами. Оглянути все стадо водойми неможливо. У рибницьких господарствах огляд частини стада можливий два рази на рік: навесні і восени при пересадках риби. Незначну частину стада можна оглянути в час контрольних виловів протягом вегетаційного періоду. У природних водоймах контроль за хворою рибою ще більш затруднений.

Неможливе знищення збудників і у тих випадках, коли в джерелі водопостачання є вогнища збудників багатьох хвороб і з нього збудники інвазійних хвороб постійно потрапляють у стави рибгосподарств.

Оскільки у багатьох випадках повного знищення збудників захворювання домогтися неможливо, питання про неблагополуччя господарства повинно ставитися на підставі оцінки рибоводних збитків, які наносяться тим чи іншим збудником. Наявність же збудника, при відсутності рибоводних збитків повинна оцінюватися, виходячи із мети і завдань риборозведення з врахуванням біології збудника та його патогенного значення. При визначенні проведення необхідних оздоровчих заходів слід також врахувати їх економічну сторону. Необхідно зібрати фактичний матеріал для подальшого дослідження ролі паразитів в епізоотичному процесі за переростання паразитозисійства у хворобу.

При іхтіопатологічному обстеженні риби, що вирощується в господарствах ВАТ „Львівський рибкомбінат”, найбільш поширеними є збудники таких паразитів:

а) коропа (цьогорічок, однорічок, дворічок):

І. ектопаразити: *Ichthyophthirius multifiliis*, *Dactilomyces vastator*, *D. externus*, *Gurodactylus elegans*, *G. cyprini*, *Lernaea cyprinacea*, *Argulus foliaceus*, з цестодозів: *Bothriocephalus akhelognathi*; *Caryophyllaeus brachycollis*, *Khawia sinensis*, з нематодозів: *Philometra lusiana*; трематодози: *Diplostomum spathaceum*

б) білий амур (цьогорічок, однорічок, дворічок):

І. ектопаразити: *Dactilomyces mamillatus*, *Gurodactylus ctenopharyngodonis*, *Sinergasilus major*, рачки з роду *Lernaea*, *Ichthyophthirius multifiliis*.

в) білий та строкатий товстолиби (цьогорічок, однорічок, дворічок):

І. ектопаразити: *Ichthyophthirius multifiliis*, *Dactilomyces hypophthalmichthys*, *D. aristichthys*, *D. vastator*, *D. externus*, *Sinergasilus major*.

Таким чином, проведені паразитологічні дослідження показали, що у ставах рибних господарств при існуючих екологічних умовах водного

середовища риба є паразитоносієм достатньо широкого кола поширених паразитозів, які мають певну небезпеку при погіршенні умов утримання.

Великої шкоди вітчизняному і зарубіжному ставовому рибництву завдають паразитичні ракоподібні класу *Crustacea*. Поселяючись на тілі риби, ектопаразити глибоко проникають у шкіру. На уражених ділянках шкірного покриву розвиваються запальні процеси, які ускладнюються патогенною мікрофлорою. У результаті цього риба погано поїдає корм, виснажується і гине. Однак збитки рибництва зумовлені не лише безпосередньою загибеллю риби, а й за рахунок зниження продуктивності й вибраковування риби, ураженої ектопаразитами, яка втратила товарний вигляд [6,7].

Найчастіше ураження крустацеозами виникає тоді, коли риба утримується в несприятливих умовах – різкі перепади температур, нестача розчиненого у воді кисню, надто ущільнена посадка риби, травмування, сублетальні рівні токсикантів та інші чинники.

У зв'язку з неконтрольованими перевезеннями риби та недотриманням ветеринарно-санітарних заходів за останні роки ураження ектопаразитами набуло широкого розповсюдження. В окремих господарствах ураженість риби сягає 80-100%. Таким чином, крустацеози завдають значних економічних збитків ставовому рибництву внаслідок втрати рибопродуктивності, товарного вигляду та загибелі риби і тому потребують подальшого вивчення шляхом проведення комплексних досліджень із застосуванням сучасних наукових досягнень, з використанням морфологічних, фізіологічних, гематологічних, біохімічних імунологічних та інших досліджень.

При застосуванні інтенсивної технології ведення рибництва на риб діє комплекс різних факторів довкілля, у зв'язку з чим, поряд з рибоводними показниками, необхідно вести контроль і за фізіологічним станом риб протягом періоду їх вирощування. Спостереження за змінами складу крові допомагають контролювати фізіологічний стан організму риби, що вкрай важливе при проведенні іхтіопатологічних досліджень і рибоводних заходів.

Висновки. Проведені паразитологічні дослідження показали, що у ставах рибних господарств при існуючих екологічних умовах водного середовища риба є паразитоносієм багатьох захворювань, які створюють певну небезпеку при погіршенні умов утримання.

Література

1. Бауер О.Н., Мусселиус В.А., Стрелков Ю.А. Болезни прудовых рыб. Легкая и пищевая промышленность. М., 1981. – С. 131.
2. Пукало П.Я., Лобойко Ю.В., Божик В.Й. Лернеоз коропових риб // Науково-практичний журнал „Рибник”. – Київ, 2010. - №3. – С. 34-36.
3. Микитюк П.В. Заходи боротьби з хворобами риб у сучасних умовах // Аграрні вісті. -2002. №1. - С.19-20.
4. Секретарюк К.В. Ветеринарна іхтіопаразитологія. - Львів: Універсам паблішинг, 2004,- 306с.
5. Секретарюк К.В., Лобойко Ю.В. Профілактичні та оздоровчі заходи при інвазійних хворобах риб //Сільський господар.- 2006.- №5-6.- С.30-32.

6. Лобойко Ю.В., Божик В.Й., Пукало П.Я., Кравець С. І. Профілактичні та лікувальні заходи при хворобах ставових риб // Науково-практичний журнал „Рибник”. – Київ, 2011. - № 2 (5). – С. 30-32.

7. Пукало П.Я., Лобойко Ю.В., Божик В.Й. Лернеоз корошових риб // Науково-практичний журнал „Рибник”. – Київ, 2011. - № 1 (4). – С. 31-33.

Summary

PARAZITOLOGICAL DISEASES OF FISHES

Conducted parazitological researches showed that in the ponds of fish economies at the existent ecological terms of water environment fish is transmitter of parasite widespread enough diseases, there are certain danger at worsening of terms of maintenance.

Стаття надійшла до редакції 5.04.2011